

חג הסוכות

ווען ס'האט זיך אנגעהויבן ניסוך המים: לויט איין דיעה האט דער ניסוך המים זיך אנגעהויבן דעם צווייטן טאג סוכות (בשחרית), ולפי זה, איז די שאיבת המים בפעם הראשונה געווען בלילה השני, נאך דעם זמן פון נטילת ד' מינים וואס איז געווען ביום הראשון; אבער די הלכה איז כדעה השני' און „ניסוך המים כל שבעה“ (אויך ביום הראשון), במילא איז די שאיבת המים (פארן ערשטן ניסוך) געווען בלילה הראשון של חג — פאר נטילת ד' מינים, וואס מצותה איז ביום¹⁰.

ב. תורה זאגט דעם כלל אז, אלו ואלו דברי אלקים חיים¹¹. דערפון איז פארשטאנדיק, אז ביידע דיעות האבן אז ארט ברוחניות — אויך די דיעה אז שאיבת המים הויבט זיך אן בליל ב' של חג.

נאך מער: אויך לויט דער הלכה, אז די שאיבת המים איז געווען אויך בליל ראשון של חג, איז אבער די (שלמות

א. בנוגע צו דער שמחה שבחג הסוכות געפינען מיר, אז נוסף אויף דעם, חייב שמחה וואס איז דעמולט פאראן מצד היותו ירטי' (ירט בכלל, און „זמן שמחתנו“ במיוחד), זיינען אויך דא שמחות וועלכע זיינען פארבונדן מיט פעולות מסוימות וואס מ'טוט בחג הסוכות:

די שמחה וואס איז פארבונדן מיט מצות נטילת ד' מינים בחג זה, כמ"ש: „ולקחתם לכם ביום הראשון גו' ושמחתם לפני הוי' אלקיכם שבעת ימים“ — שמחת לולבי; און די שמחה וואס איז פארבונדן מיט ניסוך המים. די שאיבת המים (וואס מ'האט מנסך געווען בסוכות ע"ג המזבח, און מ'האט עס שוואב געווען איז דער נאכט פארן ניסוך) איז געווען בשמחה — „ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה“¹².

דער סדר פון די צוויי שמחות, וועל' כע פון זיי קומט פריער, איז פארבונדן און היינגט אפ פון דער מחלוקת תנאים¹³

(1) כולל חוה"מ (ראה שריע אדה"ו חא"ח סתק"ט סי'. מ"מ בשו"ע שלו שם ר"ס רמ"ב).

(2) אמור כג, מ. ולהעיר, שהרמב"ם (הל' לולב פ"ח ה"ב) מביא פסוק זה לענין „שמחה יתירה“ שבחג הסוכות. וראה בארוכה לקריש ח"י ע' 267 ואל"ך. ואכ"מ.

(3) ראה ירושלמי ר"ה פ"ד ה"ג. סוכה פ"ג ה"א. פרשיי סוכה מג, ב דיה לולב. ולהעיר מלשון הרמב"ם בספר המצות (מ"ע קסט). „ולשמח“.

(4) סוכה מח, ב וברשיי שם דיה מנה"מ (ושם ע"א דיה תקעו). (אכל ראה תודיה מנה"מ שם. וראה רשב"א שם. ואכ"מ).

(5) ישע"י, ג.

(6) תענית ג, א (ובפרשיי דיה אלא ר' יהושע

היא). ולדעת ר"ע שם מתחיל ניסוך המים ביום ו' דסוכות. ואכ"מ.

(7) רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"י ה"ו. (8) תענית שם.

(9) ראה תודיה קרא (סוכה נא, ב). — ובכל אופן השמחה הקשורה עם השאיבה התחילה בלילה (ראה משנה סוכה שם). ולהעיר מירושלמי סוכה (פ"ד ה"ז) שגם הניסוך כשר בדיעבד בלילה (גם בליל ראשון). וראה בארוכה לקריש ח"י ע' 425 ואל"ך.

(10) סוכה מג, א. רמב"ם הל' לולב פ"ז ה"י. — בלקריש שם ששמחת לולב מתחילה בלילה משקידש היום (ע"פ פרשיי סוכה לג, ב דיה ה"ג דאז. מטא זמן מצוה). אבל מובן שעיקר שמחת לולב הוא בזמן קיום המצוה שהוא ביום דוקא.

(11) עירובין ג, ב. ושינ.

(*) ראה שדיח כללי הפוסקים סימן ח' אות ג. (כך ט' איתחיד, א) אם פירוש זה הוא לרש"י.

הענינים) פון ניסוך המים (דוקא) צו חג הסוכות:

אייער פון די חילוקים¹⁸ צווישן דער שמחה פון ניסוך היין (דאין אומרים שירה אלא על היין¹⁹) און די שמחה פון ניסוך המים איז:

די שמחה פון ניסוך היין איז פאר-בונדן אויך מיט טבע האדם, בדוגמא צו דער שמחה וואס קומט פון יין סתם, דערפאר וואס יין איז בטבע א דבר המשמח²⁰. ד.ה., אע"פ אז ביי ניסוך היין איז עס א שמחה קדושה, איז פארבונדן מיט עבודת המקדש, דאך האט זי א שייכות מיט טבע האדם.

[וע"ד ווי ביי דער מצוה פון שמחת יו"ט, וואס דארף זיין פארבונדען מיט יין כפשוטו — „אין שמחה אלא ביי"ן²¹ — איז דאך די שתיית היין פון א אידן נישט לשם תאוה ח"ו, נאר צוליבן קיום המצוה: ובמילא, איז אויך די שמחה וואס קומט דורך דעם, נישט מצד דעם יין עצמו (ווי ביי א נישט-אידן), נאר מצד דער מצוה שבוה, שמחה של מצוה און נאכמער — שתיית היין איז די מצוה.

אידן זיינען „גוי אחד בארץ", ד.ה. אז אויך מצד דעם גוף הגשמי (ארץ) זיינען זיי א „גוי אחד" און א „גוי קדוש", וואס דערפון איז מובן, אז אויך די שמחה וואס דער אידישער גוף דערפילט דאן נעמט זיך באמת פון דער קדושה ומצוה שביין.

ה) שמחה פון שמחת בית השואבה, די „שמחה יתירה"²², וואס האט זיך אויפ-געטאן דורכן „חליל" (וכלי שיר), האט זיך ערשט אנגעהויבן במוצאי יו"ט הראשון²³.

און אע"פ אז דאס איז לכאורה צוליב א זייטיקער סיבה, ארי' הוא דרביע עליי²⁴, וואס „החליל" . . אינו דוחה לא את השבת ולא את היום טוב²⁵

— וואס דערפאר איז בזמן הזה, ווען שמחת בית השואבה איז נישט פארבונדן מיט „חליל", איז י"ל (ווי גערעדט כמה פעמים), „קלקלתנו וזהי תקנתנו"²⁶ — די שמחת בית השואבה הויבט זיך אן בכמה ענינים גלייך מיט א שטורעם שוין פון דער ערשטער נאכט פון סוכות²⁷ —

אעפ"כ, וויבאלד אז יעדער ענין אין תורה איז בדיוק, איז מובן אז דאס וואס די „שמחה יתירה" (אין מקדש) האט זיך כפועל אנגעהויבן „במוצאי יו"ט הראשון", איז עס דערפאר וואס אזוי איז מער מתאים צו דעם תוכן פון דער שמחה — אז די „שמחה יתירה" (ווי זי איז געווען במקדש) קען ערשט זיין לאמיתתה „במוצאי יו"ט הראשון" ולאחריו.

ג. וועט מען עס פארשטיין בהקדם הביאור אין דער שייכות (בפנימיות

12) סוכה ג, ב (לפי גירסת רש"י שם ד"ה דברי הכל. תוס' שם סע"א ד"ה שאינו דוחה. דק"ס שם). רמב"ם שבהערה 2.

13) ראה רמב"ם שם: ומתחילין לשמוח ממוצאי יו"ט הראשון כו'.

14) ע"ד עירובין עה, ב.

15) סוכה ריש פרק ה' (ג, א).

16) ע"ד שבת פ, ב (ועוד): קילקולו זהו תיקונו.

17) ועד"ז קודם הגזירה דשבות דחליל בירט (ש"רוב) הגזירות היו בבית שני — לקראת ר"ה ג, ג).

אכ"מ. וראה לקמן הערה 43.

18) ראה בכ"ז לקראת דרושים לסוכות ד"ה ושבתם הב' (עט, ד ואילך). סידור ד"ה הנ"ל (רסח, א ואילך). המשך וככה תרל"ז פצ"ז ואילך. ד"ה ושבתם תרס"ט, ועוד. וראה גם לקראת ח"ב ע' 420 ואילך.

19) ברכות לה, א. וש"נ.

20) ראה מנחות כ, א ובפרש"י ד"ה אדרבה.

בשעת א איד איז זיך מתבונן אין דעם גודל הזכות, וואָס דער אויבערשטער האָט אים געגעבן די מעגלעכקייט צו מקיים זיין א מצוה, און אין גודל העילוי וואָס טוט זיך אויף דורך זיין קיום המצות (אז ער ווערט דורך דער מצוה בצוותא און דבוק מיטן אויבערשטן) — רופט עס ביי אים אַרױס א שמחה גדולה.

וויבאלד אָבער אַז די שמחה איז פאַר-בונדן מיט שכל והתבוננות, איז זי אין אַן אופן אַז אין איר הערט זיך, נוסף אויף דער מצוה, אויך די מציאות פון דעם אדם המקיים את המצוה (בדוגמת השמחה וואָס ווערט דורך זיין, כנ"ל).

און היות אַז די שמחה איז „מורכבת בהשגה" איז דאָס א שמחה „מוגבלת לפי אופן ההשגה"²⁵.

משא"כ די שמחה פון ניסוך המים איז א דוגמא פון א שמחה של מצוה וואָס איז העכער פון שכל והתבוננות: בשעת א איד שטייט אין א תנועה פון מס"נ, ער גיט זיך אינגאַנצן אוועק צום אוי-בערשטן — דאָרף ער נישט אַנקומען צו הסברה בשכל (אין דעם גודל העילוי פון מצות); גלייך ווי ער דערהערט אַז דאָס איז א ציווי פון אויבערשטן („וציוו"), רופט עס ביי אים אַרױס א שמחה גדולה.

און די שמחה איז א „שמחה אמיתית", וואָס האָט נישט קיין הגבלה (ווייל זי איז „מגיע בעצם הנפש למעלה מהכחות הגלויים"²⁵); און דערפאַר איז דוקא וועגן דער שמחה (פון ניסוך המים) זאָגן חז"ל²⁶ „מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

אעפ"כ, וויבאלד אַז די שמחה איז פאַרבונדן דוקא מיט יין („אין שמחה אלא ביי"י"²¹), והטעם בפשט התורה איז ווייל ער איז בטבעו מעורר שמחה²², איז מובן, אַז די שמחה מצד המצוה האָט א שייכות צו טבע ומציאות העולם (טבע היינ²³).

משא"כ די שמחה וואָס איז פאַרבונדן מיט ניסוך מים ע"ג המזבח — וואָס מים זיינען בטבעם נישט קיין דבר המשמח — באַווייזט, אַז די שמחה ביי שאיבת המים האָט נישט קיין שייכות צו עניני טבע, זי קומט אינגאַנצן מצד ציווי הקב"ה „ושאבתם מים בששון".

און דאָס איז די מעלה פון ניסוך המים אויף ניסוך היין: ביי ניסוך היין, ווי-באלד די שמחה האָט אַן אחיזה אין טבע הבריאה, איז זי מדוד ומוגבל אין די הגבלות פון טבע הבריאה: משא"כ ביי ניסוך המים, וואָס די שמחה קומט כולה מצד ציווי הקב"ה, וואָס איז איי-סוף, איז אויך די שמחה למעלה ממדידה והגבלה.

ד. ס'איז מבוואר וידוע, אַז ביי יעדער אידן איז פאַראַן א „מזבח רוחני"²⁴ — איז מובן, אַז די צוויי אופני שמחה פון ניסוך היין און ניסוך המים ע"ג המזבח, זיינען אויך פאַראַן בעבודה רוחנית ביי יעדער אידן:

די שמחה פון ניסוך היין מיינט בעבודת האדם — א שמחה של מצוה וועלכע קומט דורך התבוננות בשכל:

(21) פסחים קט, א. וראה שו"ע אדה"י חא"ח סתקכ"ט ס"ז.

(22) ראה חינוך מצוה לא — לענין קידוש דשבת.

(23) ראה סידור קלז, ד. ובכ"מ.

(24) ראה לקו"ת דרושים לסוכות ד"ה ושאבתם הא' (עז ריש ע"ד). סהמ"צ להצ"צ מצות בנין מקדש פ"ב. ובכ"מ. ולהעיר מתורת העולה לרמ"א ח"א פכ"ד.

(25) ראה ד"ה שמת תשמח תרנ"ז ע' 49-48 (סה"מ תרנ"ז ע' רכב"ג).

(26) סוכה נא, א (במשנה).

און דערפאר איז חג הסוכות דער זמן פון ניסוך המים און שמחת בית השואבה, וואס איז א שמחה וועלכע איז למעלה מטעם ודעת, כנ"ל, ווייל סוכות רופט ארויס די שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה.

ו. ס'איז ידוע³³, אז די מצוה פון לולב איז בתוכנה ניט קיין באזונדערע מצוה וואס דארף געטאן ווערן אין דעם זמן פון ז' ימי הסוכות, נאר זי האט א שייכות און קומט אלס המשך צו מצות סוכה [ווי מובן אויך פונעם דין³⁴ אז "מצות נטילתו (דלולב) בסוכה הוא מצוה מן המובחר"]:

סוכה נעמט אריין אין זיך דעם אידן מיט אלע זיינע ענינים באופן אז זי רינגלט זיי ארום מבחוץ, ובלשון החסידות — מקיף, און דער אויפטו פון מצות נטילת ד' מינים איז — ולקחתם לכם: דער מקיף פון סוכה ווערט גענומען "לכם", ער ווערט איינערער, עס ווערט נמשך אין א פנימיות.

[וואס דאס איז דער טעם וואס ביי דער נטילה פון ד' מינים דארף מען זיי צולייגן צום האַרץ³⁵, כדי אז עניניהם זאלן נמשך ווערן אויך אין (הרגש ה)לב, און "לבא פליג לכל שייפין"³⁶ — אין אלע (כחות שבכל ה)אברים, כולל דעם שכל שבראש].

און דוקא דורך דעם איז דער ענין פון סוכות (גילוי המקיף) בשלימות: כאַטש

ה. און דאס איז אויך די כללות'דיקע שייכות פון שמחת בית השואבה צו חג הסוכות:

די שמחה פון סוכות, זמן שמחתנו, קומט פון דער עבודה ווענינים וואס האבן זיך אויפגעטאן בר"ה ובעש"ת ובפרט ביוהכ"פ. וכידוע³⁷, אז דער ענין פון סכך הסוכה (וועלכער קומט פון ענני הכבוד³⁸) ווערט נמשך פון דער תשובה און ענו הקטורת פון יוהכ"פ.

די עבודה פון יום הכיפורים — אחת בשנה — איז מצד יחידה³⁹ שבנפש, די התקשרות פון עצם הנשמה מיט עצמותו ית', "יחידה ליחד"⁴⁰, און דער אויפטו פון סוכות איז, אז אט די התקשרות צום אויבערשטן זאל נמשך ווערן בגלוי ביז צו ארומנעמען דעם אידן אינגאנצן מיט אלע זיינע ענינים.

און דאס דריקט זיך אויס אויך אין מצות סוכה כפשוטה — "בסוכות תשבו שבעת ימים"⁴¹ — תשבו כעין תדורו⁴²: אלע ענינים וועלכע ער טוט בביתו (אכילה שתי' וכו') ווערן ארומגענומען מיט דער מצוה פון סוכה [וואס דאס איז די הוספה ומעלה פון סוכה אויף טלית: טלית נעמט ארום דעם אידן ראשו ורובו; סוכה נעמט ארום אויך אלע ענינים פון אידן, אז קיינע הגבלות].

(27) ראה עטרת ראש שער יוהכ"פ לו, סעי'א ואילך. אהיה' סוכות ע' איתשכב ואילך. המשך וכנה הגיל פפ"ד. ד"ה והוא כחתן תרנ"ז פ"א ואילך. ד"ה בסוכות תשבו תשליח (סה"מ מלוקט ח"א ע' רמ"ח). ועוד.

(28) סוכה יא, סעי'ב. ש"ע אורח סי' תרכה ודאדה"ז שם.

(29) ראה תודה' עד אחת — מנחות יח, א.

(30) ראה בכ"ז לקושי ח"ד ע' 1151 ואילך.

(31) אמור כג, מב.

(32) סוכה כח, ב.

(33) ראה סידור רסג, סעי'א ואילך. המשך וכנה שם. תרס"ז ע' לב. ובכ"מ. הביאור ע"פ נגלה — ראה לקושי חכ"ב ע' 124 ואילך.

(34) "דיני הלולב" בסידור אדמו"ר הזקן (לפני הלל). וראה הנסמן בלקושי שם הערות 19-21 ובשוה"ג.

(35) "דיני הלולב" שם.

(36) ראה חזקו ב"ח ב' רצ"ב.

נרגש בגלוי³⁹, און (ב) שמחה אמיתית איז ווען זי האט נישט קיין הגבלות — די שלימות השמחה פון אז ענין שלמעלה מהשגת השכל שלו איז ווען דער ענין ווערט גענומען נישט נאָר בבחי' מקיף, נאָר דוקא ווען ער קומט אַראָפּ אין אַ פנימיות.

דערמיט איז מובן וואָס די שמחה פון שאיבת המים (וועלכע איז בתוכנה דער תוכן פון דער שמחה וואָס קומט פון ענין הסוכה כנ"ל סי'ה) הויבט זיך אָן (די צווייטע נאָכט פון סוכות), נאָך דער עבודה פון „ולקחתם לכם ביום הראשון“ — לאחרי זה וואָס אַ איד האָט אויפֿ־געטאָן „ביום הראשון“ דורך די ד' מינים, אַז דער מקיף פון סוכה איז נמשך געוואָרן „לכם“, אין אַ פנימיות, דעמולט ווערט ביי אים (בליל ב' דסוכות) „ושאבתם מים בששון“ (שלמעלה מהשכל): די עבודה דמסין שלמעלה מהשכל נעמט דורך אַלע זיינע כחות פנימיים און מעורר אַ שמחה אמיתית וגלוי.

ח. אָבער אַעפֿיכ איז די הלכה, אַז אויך ביום הראשון דסוכות איז געווען נישט דעם המים ובמילא איז פאָרדעם געווען שאיבת המים⁴⁰ — און וויבאַלד עס דאַרף זיין „ושאבתם מים בששון“, איז

אַז די עבודה מצד כחות פנימיים איז במדידה והגבלה, וואָס דערפאַר פאָדערט זיך עבודה פון מסין שלמעלה ממדידת השכל (ווי דערמאָנט פריער די מעלה פון נישט דעם המים אויף נישט היין) — אַעפֿיכ איז די שלימות העבודה פון מסין ווען דער ביטול ומסין נעמט דורך די כחות פנימיים, שכל און מדות, אַז אויך זיי זאָלן מחייב זיין דעם ענין המסין: וואָרום (א) דוקא דורכדעם ווערט די תנועה פון מסין נקלט אין דעם אדם אין אַ פנימיות, ובמילא האָט זי אַ קיום: און (ב) דאָס איז אַ באַווייזן אויף דעם העדר ההגבלה פון דעם ביטול ומסין, אַז עס איז נישט קיין אַרץ אין נפש וואו זיי האָבן נישט דערגרייכט און דורכגענומען⁴¹.

ז. ע"פ כל הנ"ל וועט מען אויך פאַרשטיין דעם טעם פנימי פון דער דיעה אַז שאיבת המים (מיט שמחת בית השואבה) הויבט זיך אָן (די צווייטע נאָכט פון סוכות), לאחרי נטילת ד' מינים⁴².

כשם ווי די שלימות העבודה פון מסין בכלל טוט זיך אויף דורכדעם וואָס די תנועה פון מסין נעמט דורך די כחות פנימיים, איז עאכריכ אַז דאָס איז אַזוי בנוגע דער שמחה וואָס דאַרף זיין פון דער עבודה — היות (א) אַז התעוררות השמחה איז דוקא פון אַ זאך וואָס ווערט

(39) כ"ה בכ"מ, ובהמשך שמח תשמח תרנ"ז בתחלתו בארוכה. ובת"א (ח, ג): וענין ומהות השמחה שיכול להיות על הטוב אף כשהוא נעלם ומכוסה מעיניו (משא"כ תענוג). ואכ"מ.

(40) ראה באופן השאיבה אז — תוס' סוכה (ג, ב) ד"ה ורבנן. נד, ב ד"ה כגון) שלא היו תוקעין בייט בעת מילוי המים. ובשבת שאבו לפני כניסת השבת (סוכה מה, ב במשנה. רמב"ם ה"ל תמידין ומוספין פ"ה ה"ט). וראה שיחת ליל ש"ק ג' דסוכות — למחרת אמירת שיחה זו — תשמ"א.

(37) ראה בכ"ז גם לק"ש ח"ח ע' 131 ואילך. ועוד.

(38) ראה גם המשך וככה שנסמן לעיל הערה 18. — ולהעיר דמבאר שם הדיעה דניסוך המים התחיל מיום שני, דלא כהלכתא [ובלק"ת שהובא בהערה הנ"ל: נישט דעם המים ע"ג המזבח כל שבעת ימי החג]. ויש כזה בכ"מ בדא"ח (ראה לק"ת נצבים (מה, סע"א) בענין שופר של ר"ה יעל פשוט. לקוטי לוי"צ אגרות ע' ש"ה. וז"ל, שהרי אלו ואלו דא"ח.

ט. דערמיט וועט מען פארשטיין וואס איצט, בזמן הגלות, איז כמנהג ישראל בכ"מ די התחלה פון שמחת בית השואבה אין דער ערשטער נאכט פון סוכות:

דער עיקר ענין פון המשכת המקיף בפנימיות איז געווען בזמן הבית, ווען אלקות האט מאיר געווען בגלוי ובפנימיות, און די עבודה איז געווען (בעיקר) מצד די כחות פנימיים;

משא"כ בזמן הגלות, ווען „אותותינו לא ראינו גוי“, איז די התחלת והקדמת העבודה ניט (אויף אזוי פיל) מיט די כחות פנימיים; דער עיקר עבודה והתחלתה איז מצד מס' (וכחות מקיפים) ובפשטות — אל"ה יבוש מפני המלעיגין, הוי עז כנמר כו' כנשר כו' כצבי כו' כארי (מער ווי שכל האדם) — ובמילא, הערט זיך ניט איצט אן (אזוי פיל) דער עילוי ויתרון פון דער צווייטער נאכט סוכות (ווען ס'איז שוין דא די המשכת המקיף בפנימיות, דורך „ולקחתם לכם גוי“) לגבי דער ערשטער נאכט.

[נאך היות אז אלע ענינים פון תורה זיינען נצחיים, דערפאר דריקט זיך אויס דער עילוי פון שמחת בית השואבה דליל ב' אויך בזמן הזה — אין דעם גודל השמחה גופא — מען פאר-גרעסערט די שמחה פון ליל ב', ביז — גרעסער פון דער שמחה פון ליל א'; ביז

מובן אז אויך די שאיבה איז געווען מיט א שמחה (המותרת“).

ווארום היות אז אויך פארן קיום „ולקחתם“, פון ערשטן רגע פון לילה הראשון איז שוין דא דער אויפטו פון סכך הסוכה בבחי' מקיף, וואס דאס איז די סיבה צו דער שמחת יו"ט פון דער ערשטער נאכט — דעריבער, איז אויך דעמולט שייך דער ענין פון שמחת בית השואבה, עס זאל זיין שמחה פון שאיבת ובחי' מים, שלמעלה מהשגת השכל.

נאך ווייל דער ענין הסוכה איז נאך בבחינת מקיף, דערפאר איז אויך די דעמולטיקע שמחה ניט קיין שלמות — דיקע, און ניט אזוי בגלוי“.

דוקא נאך דער עבודה פון נטילת ד' מינים — „ולקחתם לכם“, המשכת המקיף בפנימיות — איז די שמחת בית השואבה מיטן גאנצן שטורעם, מיטן „חליל“ (און אנדערע כלי שיר“).

(41) להעיר שברמב"ם הל' תמידין ומוסיפין שם לא כתב שהתקיעות בעת מילוי המים לא דחי יו"ט. ובהל' כלי המקדש (פ"ז הל' סתם, ואין תוקעין למלוי המים בשבחי. ובחי' שפת אמת לסוכה (גד, א), דמשמע מזה ש(להרמב"ם) תקעו גם ביו"ט — והרי התקיעות בעת מילוי המים הן משום שמחה (רש"י סוכה מה, א ד"ה תקעו).

(42) ע"ד שמחה בליל א' דיו"ט קודם הקרבת שלמי שמחה — ראה שאגת ארי' סי' סח. ועוד.

(43) ר"ל הביאור (באת"ל שקודם הגזירה דשבות דחליל ביו"ט הייתה שמחת בית השואבה גם בליל ראשון (ראה לעיל הערה 11)) — כי אז האירו המקיפים דסוכות בבחי' קירוב (ראה לקרי' סוכות פ, ד. ועוד), ע"ד המבואר בלקרי' (רי"ה נז, ד. ועוד) בענין תקיע' בריה שחל בשבת קודם גזירה דרבה.

(44) ע"פ המבואר בפנים יש לומר, דעיקר החידוש בשמחת בית השואבה ה' בזה שהיתה בכלי שיר (שאיןם דוחים יו"ט) — כי שמחה בכלי שיר מורה על התלכשות בכלי (ראה סה"מ היש"ע 143). וראה בארוכה שיחת י"ג תמוז תשכ"ט, ע"ד המשכת המקיף בפנימיות.

(45) ראה ד"ה קול דודי וד"ה אני ישנה תש"ט. ובכ"מ. לקושי ח"ט ע' 73. ועוד.

(46) תהלים עז, ט.

(47) שכ"ז נצטוונו בהתחלת והקדמת כל דיני דכל חלקי השוער — בחלק א' ר"ס א'.

(48) ראה סידור רמז, סעי'ב ואילך: המשך תריסו סדי'ה לולב וערבה — שבזמן הזה המשכת דלולב אינה כמו בזמן הבית. ולכן אינו דוחה שרת

בגלוי ווי בזמן הבית⁴⁹; עד"ז בנוגע דער
שמחה שמצד עבודה זו — וואָס איז די
שמחה פון ניסוך המים, כנ"ל — איז
בזמן הגלות איז דאָס אַ העכערע שמחה,
מצד עצם הנפש.

(משיחת ליל ב' דחג הסוכות

— אחרי תפלת ערבית — תשמ"א)

איז אַן אופן, אַז כאילו ווי דער ענין פון
שמחת ביה"ש הויבט זיך אָן כליל ב'.

אָבער מהאי טעמא גופא קומט אויס,
אַז ס'איז דאָ אַן עילוי אין שמחת בית
השואבה בזמן הזה לגבי שמחת בית
השואבה בזמן הבית:

כשם ווי ס'איז מבואר בנוגע צו ענין
המס"נ עצמו, אַז בזמן הגלות, ווען ס'איז
ניטאָ (אויף אַזוי פיל) דער גילוי פון
כחות פנימיים, איז דער כח המס"נ מער

49) ראה מקומות שבהערה 45. מאמרי ד"ה אין
הקביה בא בטרוניא (סה"מ קונטרסים ח"ג ע' קיט
ואילך. סה"מ אידיש בתחלתו).

ברכה

שלום ונותן שלום בין איש לרעהו ובין אשה לבעלה נאמר כל בית ישראל זכרים ונקבות¹.

לויטן ערשטן פירוש קומט אויס, אז די הדגשה פון „ויבכו בני ישראל“ (בלויז אנשים) — ניט „כל בית ישראל“ ווי ביי אהרן'ען — ברענגט ארויס מעלתו המיוחדת של משה, אז לא הניח גדול כמותו וואס (זיין בכי) זאל גורם זיין צו „ויבכו ג' כל בית ישראל“;

משא"כ לויטן צווייטן פירוש, איז אדרבה, די זעלבע הדגשה („ויבכו בני ישראל את משה“ — האנשים ולא הנשים) ברענגט ארויס אז ביי משה איז דער ענין פון הבאת שלום ניט געווען בתכלית השלימות ווי ביי אהרן.

איז תמוה: ס'איז מובן, אז דאָרט וואו עס רעדט זיך וועגן מיתת משה, איז מתאים צו דערציילן זיינע מעלות¹⁰; און ווי מען זעט טאקע דא אין די פסוקים גופא¹¹: „ומשה ג' לא כהתה עינו ג' ולא קם נביא ג' לכל האותות ג' ולכל

א. בנוגע דעם חילוק צווישן דער „בכי“ פון אידן אויף משה רבינו און דער בכי אויף אהרן הכהן לאחר הסתלקותם — ביי אהרן שטייט „ויבכו ג' כל בית ישראל“, און ביי משה'ן שטייט „ויבכו בני ישראל“ — זיינען פאַראַן צוויי פירושים:

(א) בשעת' אהרן איז נסתלק געוואָרן, איז „מפני בכיית משה (אויף אהרן'ען) בכו כולם לכבודו ויראתו“, משא"כ נאָך מיתת משה וואָס „לא' ה' גדול כמשה שכבה לא בכו אלא האנשים“.

(ב) באַ משה'ן האָבן בלויז די „זכרים“ געוויינט, משא"כ ביי אהרן „שהי' רודף

(1) חוקת כ, כט.

(2) פרשתנו לד, ה.

(3) ראה אדר"נ פי"ב, ד. מפרשים שנשמנו בהערה

7, א.

(4) דיעה ה' באדר"נ שם. ראב"ע, פנח רוא וחוקני פרשתנו עה"פ. וראה אוה"ח עה"פ.

(5) ל' הפנח רוא.

(6) כיכ בפנח רוא. והיינו שגם לפירוש זה מ"ש גבי משה „ויבכו בני ישראל הכוונה בזה — (רק) זכרים. וצ"ע לכאורה, מהו החילוק בענין זה בין אנשים לנשים (משא"כ לפירוש ה' שבפנים). ובאדר"נ, ראב"ע וחוקני הנ"ל, לא פירשו הכוונה „בויבכו בני ישראל“ דפרשתנו, רק כתבו הטעם על זה שגבי אהרן נאמר „כל בית ישראל“.

ואולי מטעם זה לא הביא רש"י פירוש זה (רק פירוש השני שבפנים) — כי פירוש זה אינו מתרץ השינוי ד"בית" (גם) נשים וגבני' (זכרים). וראה הערה 8.

(7) פדריא פי"ז (וראה דיעה הא' באדר"נ שם). כלה רבתי פי"ג. נחומא באבער הוספות לפ' חקת ב. רש"י פרשתנו עה"פ (וראה גם תיב"ע ומרשי חוקת שם).

(8) ולכאורה, גם בזה — לא כל הזכרים כבאהרן, שנאמר בו „כל בית ישראל“ (ולעזיר מוח"ק ספג, א: גוברין וגשין וטף). ועפ"ז מובן הטעם שרש"י מביא (כפרשתנו, וכן בפ' חוקת) גם זה שאהרן ה' נותן.

שלום בין איש לרעהו — דלכאורה, אם החידוש באהרן הוא רק בזה שגם הנשים בכו, למאי נפקי' נתינת השלום בין איש לרעהו? ומוכח מזה, שגם בנוגע להאנשים ה' חידוש באהרן לגבי משה (גם לפי זה).

ומה שלא פירש רש"י גם פרט זה, הוא מפני שזה מובן מעצמו מדלא נאמר „כל בני ישראל“ (כמו גבי אהרן). ורש"י מפרש רק החידוש, ד"בני ישראל" שבפסוק זה פירושו „זכרים“.

(9) ל' רש"י פרשתנו עה"פ. ועד"ז בפרשי חוקת שם (וראה הערה 13).

(10) עפ"י תומתק הדגשת רש"י (פינחס כו, יג) דמה ש"בכ"מ שכבת מיתחת כתב סרחונס", הוא רק כדי „להודיע שלא היתה בהם אלא זו בלבד" — כי לולא זה, אין זה המקום להזכיר סרחונס.

(11) פרשתנו שם, ז. שם. י ואילך.